

Obvladovanje invazivnih tujerodnih vretenčarjev, ki zadevajo Unijo, z upoštevanjem njihove dobrobiti

Ondatra zibethicus
Pižmovka

Razširjenost

Pižmovka je v Sloveniji razširjena predvsem v donavskem povodju, kjer jo najdemo v obvodnih in vodnih habitatih na območjih rek, jezer in mokrišč. V preteklosti so pižmovke gojili v farmah za krzno, prve najdbe v naravi so iz leta 1937. V nadaljnjih desetletjih so se hitro razširile in v primernih območjih povečale populacije. Po letu 2000 pa so populacije pižmovke iz neznanih razlogov v upadu. Podobno kot nutrije, tudi pižmovke povzročajo spremembe na brežinah vodotokov, saj kopanjem rogov povečujejo erozijo. Prehranjujejo se pretežno z rastlinsko hrano, s čimer vplivajo na vodno vegetacijo in tudi na poljščine; del hrane pa predstavljajo sladkovodne školjke in polži, kar lahko povzroči njihov upad. Prenašajo določene bolezni in parazite, npr. trakulje. Pižmovka je v Sloveniji lovna vrsta, ki jo lahko lovske družine lovijo celo leto, v skladu z lovsko upravljalnimi načrti.

Ključni predpisi, pomembni za obvladovanje invazivnih tujerodnih vrst (ITV) vretenčarjev

Ključni predpis je Uredba (EU) 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst. V slovenski zakonodaji različne vidike obvladovanja ITV vretenčarjev obravnavajo naslednji zakoni z nekaterimi podzakonskimi predpisi:

- Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04). in Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04).
- Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04).
- Zakon o sladkovodnem ribištvu (Uradni list RS, št. 61/06).
- Zakon o zaščiti živali (Uradni list RS, št. 38/13).

Za lov na pižmovko so pomembni lovsko upravljalni načrti, v skladu z Uredbo o določitvi divjadi in lovnih dob (Uradni list RS, št. 101/04).

Razpoložljivi ukrepi za obvladovanje

Informacije v tem letaku so povzete iz *Priročnika za humano obvladovanje invazivnih tujerodnih vretenčarjev, ki zadevajo Unijo* [ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm], v katerem je več informacij o specifičnih ukrepih upravljanja. Pred izvedbo ukrepov, opisanih v priročniku, je priporočljivo preveriti različne vidike njihove uporabe, vključno z učinkovitostjo, možnimi vplivi na dobrobit živali in stranskimi učinki, ter upoštevati lokalne razmere, razpoložljive vire in zmogljivosti.

Uporabniki priročnika naj sprejmejo metodo z najmanjšim vplivom na dobrobit živali, ki ustreza posebnim okoliščinam v državi članici, vendar brez zmanjšanja učinkovitosti ukrepov obvladovanja. Ukrepi nadzora bi morali povzročiti najmanj škode dobrobiti najmanjšemu številu živali, ob upoštevanju drugih vidikov, kot so stroški, potrebe, koristi, izvedljivost in javno mnenje.

Kako so bili ocenjeni in razvrščeni vplivi na dobrobit živali:

Kategorije vpliva	Splošen vpliv na dobrobit (5 domen) Ocenjuje vpliv ukrepa na dobrobit, izključujoč samo usmrtitev živali (če ukrep vključuje usmrtitev)			Način smrti Ocenjuje vpliv metode usmrtitve na dobrobit (če ukrep vključuje usmrtitev)		
	Brez vpliva (0)	Blag/zmeren vpliv (1)	Močan/izjemno močan vpliv (2)	Takojšnja smrt (brez trpljenja) [0]	Smrt ni takojšnja (blago/zmerno trpljenje) [1]	Smrt ni takojšnja (močno/izjemno močno trpljenje) [2]

Ukrep	Cilj	Učinkovitost in stroški	Kategorija vpliva na dobrobit	
			Splošna dobrobit	Način smrti
Pasti v obliki kletke	Odstranitev/ nadzor / omejitev populacije	To je glavna metoda za učinkovito in obsežno odstranitev te vrste z velikega območja. Vendar se uporaba kletk ni vedno izkazala za učinkovito pri stalnem nadzoru populacij te vrste. To metodo so uspešno uporabili za nadzor pižmovke, pa tudi uspešno odstranili njene populacije. Kljub temu so potrebne dodatne informacije o učinkovitosti in stroških ukrepa za to ciljno vrsto. Ko je cilj odstranitev populacije, je kletke najbolje uporabiti v kombinaciji z drugo metodo za odstranitev vseh osebkov, ki se morda kletkam izogibajo. Uporabi se jih lahko tudi za lociranje živali, ko je stopnja ulova nizka. Kadar je cilj nadzor populacije, je treba zagotoviti, da je lovni napor ustrezen za dosego cilja.	(1)	NA
Odstrel	Hitra odstranitev / odstranitev/ nadzor / omejitev populacije	Odstrel je pogosto pomembna metoda za obvladovanje populacij ITV zaradi selektivnosti, možnosti upravljanja na razdaljo, uporabe različnih orožij za različne namene. Kljub temu so potrebne dodatne informacije o učinkovitosti in stroških ukrepa za to ciljno vrsto. Pižmovka je opredeljena kot lovna divjad v nekaterih državah EU, tudi v Sloveniji.	(0) - (2)	[0] - [2]
Lovski psi (sledenje)	Hitra odstranitev / odstranitev/ nadzor / omejitev populacije	Metoda je v razvoju za to ciljno vrsto. Potrebne so dodatne informacije o dejanski uporabi, učinkovitosti in stroških ukrepa za pižmovke.	(0) - (1)	NA
Uporaba živali vodnice (iste vrste)	Neznano	Metoda je v razvoju za to ciljno vrsto. Potrebne so dodatne informacije o dejanski uporabi, učinkovitosti in stroških ukrepa za pižmovke.	(1)	NA
Kemični nadzor plodnosti	Nadzor	Metoda je v potencialno na voljo za to ciljno vrsto. Potrebne so dodatne informacije o dejanski uporabi, učinkovitosti in stroških ukrepa za pižmovke. Neoralni kontraceptivi so najbolj uporabni pri izoliranih in majhnih populacijah zaradi priseljevanja in izseljevanja, ki lahko vplivata na delež živali, ki dobijo kontracepcijo. Razpoložljivost kemičnega nadzora plodnosti, ki bi ga lahko aplicirali peroralno z vabami, specifičnimi za vrsto, bi potencialno močno povečala obseg uporabe teh sredstev kot orodja za upravljanje ITV.	(0) - (1)	NA

Ukrepi za usmrnitev/odstranitev po ulovu

Ukrep	Kategorija vpliva na dobrobit	
	Splošna dobrobit	Način smrti
Evtanazija z injekcijo	(0) - (1)	[0] - [1]
Spremenjena atmosfera	(1)	[1] - [2]
Streljanje – usmrnitev ujetih živali	(1)	[0]
Udarec v glavo (kranialna depresija)	(1)	[0]
Električni udar	(2)	[1]
Zakol z nožem	(1)	[0]
Ujetništvo	(1)	NA
Kirurška sterilizacija	(1)	NA

Datum: 28. 09. 2022

Viri

Priročnik za humano obvladovanje invazivnih tujerodnih vretenčarjev, ki zadevajo Unijo, je na voljo na strani Evropske komisije o ITV: [\[ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm\]](https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm)

Fotografija: *Ondatra zibethicus* pižmovka ©Tom Koerner/USFWS CC BY 2.0

Pravno obvestilo: Ta dokument je pripravil IUCN v okviru pogodbe št. 07.027746/2019/812504/SER/ENV.D.2. "Identification, Assessment, Sharing and Dissemination of Best Practices for Humane Management of Invasive Alien Species". Določene informacije in stališča morda niso celovita in ne odražajo nujno uradnega mnenja Evropske komisije, IUCN in drugih organizacij, ki so prispevale k njegovemu oblikovanju (APHA, Eurogroup for Animals, EAZA, Newcastle University, EARS). Komisija ne jamči za točnost podatkov, vključenih v ta dokument. Niti Komisija niti IUCN ali katera koli oseba, ki deluje v imenu Komisije ali IUCN, vključno z avtorji ali sodelujočimi pri pripravi dokumenta, ne more biti odgovorna za uporabo informacij, ki jih dokument vsebuje. Reprodukcijska dovoljenja, če je naveden vir.

Povratne informacije: Komentarji, ki bi lahko izboljšali ta dokument, so dobrodošli. Prosimo, pošljite svoje komentarje po e-pošti na naslov ENV-IAS@ec.europa.eu